

کرونولوژی ۱۱۸ ساله نفت ایران

بررسی های تاریخی « فروردین و اردیبهشت ۱۳۵۲ - شماره ۴۴ و ۴۵

سال میلادی \ سال شمسی

۱۲۳۴\۱۸۵۵ زمین شناس انگلیسی بنام لوفتس ZLoftusZ برای نخستین بار جهت کشف نفت در ایران شروع به فعالیت کرد.

۱۲۵۱\۱۸۷۲ هنگامیکه میرزا حسین خان سپهسالار صدر اعظم ایران بود امتیازی برای مدت هفت سال به بارون- جولیوس روتر Baron Jullius de Reuter داده شد که شامل حق مخصوص و امتیاز انحصاری در تمام ایران برای کشف و استخراج معادن زغال سنگ و آهن و مس و سرب و نفت و کلیه منابع صنعتی کشور بغیر از معادن طلا و نقره، که ملک خالص دولت محسوب میگردید بود. علاوه بر آن در این امتیاز مواد مربوط بساختمان راه آهن و تراموای و ایجاد بانک ملی برای همین مدت گنجانیده شده بود. بموموجب این قرارداد و امتیازنامه، دولت ایران پانزده درصد از منافع خالص هر یک از محصولات معدنی را پس از شروع بهره برداری دریافت می نمود. این امتیاز بی سابقه و تسلیم کامل کلیه منابع کشور به بیگانگان بعلت مخالفت شدیدی دولت روسیه از طرفی و افکار عمومی و رجال وقت از طرف دیگر در سال ۱۸۷۴ لغو گردید.

۱۲۵۶\۱۸۷۷ بموجب فرمانی که توسط ناصر الدین شاه بامضاء رسید مالکیت معادن مس، سرب، کات کبود، ذغال سنگ و نفت کویر خوریان در سمنان بشخصی بنام حاج علی اکبر امین معادن واگذار گردید.

۱۲۶۳\۱۸۸۴ یک شرکت انگلیسی بنام هوتز ZHotsZ که بتجارت واردات و صادرات مغشول و مرکزیش در بوشهر بود امتیازی برای استخراج نفت دالکی واقع در نزدیکی بوشهر از دولت ایران تحصیل کرد. این شرکت چاهی حفر نمود که چندان عمیق نبود و چون به نتیجه نرسید از این کار صرف نظر کرد و حقوق خود را واگذار نمود.

۱۲۶۸\۱۸۸۹ پس از الغای ۱۸۷۲ بارون جولیوس روتر وی از دعاوی خود دست برداشت تا اینکه مذاکراتی بین امین السلطان و سردراموندولف Wolff -Sir.H.Drummond وزیر مختار وقت انگلیس در ایران آغاز گردید و بالنتیجه امتیاز دیگری بنام امتیاز بانک شاهنشاهی مینی بر تأسیس بانک شاهنشاهی و استخراج معادن از جمله نفت در این سال به روتر داده شد، که دولت ایران از منافع خالص آن سالی ۱۶ درصد اخذ مینمود.

۱۲۶۹\۱۸۹۰ بانک شاهنشاهی با تحصیل اجازه از دولت ایران حقوقی را که برای استخراج و بهره برداری معادن ایران داشت بیک شرکت انگلیسی بنام شرکت معادن ایران The Persian Mining Corporation واگذار نمود. زمین شناسان شرکت در سمنان و دالکی و همچنین در جزیره قشم بکاوش پرداختند. در دالکی و قشم برای اولین بار در ایران دستگاههای حفاری جدید بکار افتاد. در دالکی چاهی بعمق ۲۷۰ متر و در قشم چاه دیگری بعمق ۲۵۰ متر حفر شد که به نتیجه نرسید. امتیاز این شرکت پس از چند سال کاوش در ایران بعلت کمی سرمایه و گرانی حمل و نقل در رأس موعده ده ساله طبق ماده یازده قرارداد حق استخراج معادن خودبخود لغو گردید.

۱۲۷۱\۱۸۹۲ در اوایل این دهه یک هیئت علمی فرانسوی سرپرستی شخصی بنام ژاک دو مورگان - Jacques Des-Morgan باستان‌شناس فرانسوی که سالها در شوش مشغول کاوش برای کشف آثار باستانی بود گزارش مفصلی درباره وجود نفت در غرب و جنوب غربی ایران نوشت که در فوریه سال ۱۸۹۲ در مجله‌ای بنام Annales Des Mines انتشار یافت و توجه سرمایه‌داران بزرگ را بخود معطوف داشت.

۱۲۷۵ ۱۸۹۶ در ژانویه سال فرمانی بامضاء ناصر الدین شاه رسید که بموجب آن اجازه استخراج نفت در محال ثلاثه، تنکابن، کجور و کلارستاق «مازندران» به محمد- ولیخان خلعتبری واگذار گردید.

۱۲۷۸\۱۸۹۹ در دوره سلطنت مظفر الدین شاه و هنگام صدارت میرزا علی اصغر امین السلطان دو نفر از سرمایه‌داران روسی امتیازی برای استخراج معادن محال قراچه داغ آذربایجان تحصیل کردند. در این امتیاز حق کاوش انحصاری در معادن قراچه داغ برای مدت ده سال بآنها واگذار شده بود. و چون معادن نفت استثناء نشده بودند روسها مدعی بودند که معادن نفت هم جزو امتیاز بوده است. پس از سپری شدن ده سال اول، مدت کاوش برای سه سال تمدید شد و بعد صاحبان امتیاز بدولت اطلاع دادند که هشت نوع معدن مختلف را کشف و مورد بهره‌برداری قرار داده‌اند. این امتیازنامه هم پس از انعقاد عهدنامه ایران و شوروی در سال ۱۹۲۱ میلادی لغو شد.

۱۲۷۹\۱۹۰۰ یکنفر ارمنی ایرانی بنام کتابچی خان که در آن زمان متصدی اداره گمرک ایران بود مقاله‌ی مورگان را در باره وجود نفت در ایران خواند و چون در مسافرتهاى خود بنقاط مختلف غرب کشور از آثار سطحی نفت مطلع گردیده بود، از وجود منابع نفت در ایران اطمینان حاصل کرد.

کتابچی خان در سفر خود به پاریس با وزیر مختار انگلیس سرهانی دراموند و ولف ملاقات و درباره این مقاله و وجود نفت در ایران مذاکراتی بعمل آورد. سرهانی وعده کرد که با سرمایه‌داران در این باره وارد مذاکره شود- بعدا سرهانی کتابچی خان را بادارسی آشنا نمود و کتابچی خان دارسی را به سرمایه‌گذاری جهت استخراج نفت در ایران تشویق کرد.

۱۲۸۰\۱۹۰۱ ویلیام ناکس دارسی William Knox D'arcy که یک میلیونر استرالیایی انگلیسی الاصل بود در ۲۸ مه این سال با کوششهای مجدانه وزیر مختار انگلیس امتیاز اکتشاف و استخراج نفت در تمام ایران باستثنای پنج ایالت شمالی (آذربایجان-گیلان-استرآباد- خراسان شمالی-مازندران) را که زیر نفوذ روسها بود برای مدت شصت سال از تاریخ امضاء قرارداد بدست آورد (این امتیاز شامل حق انحصاری لوله‌کشی نیز بود).

شانزده درصد از منافع خالص حاصله از این امتیاز عاید دولت ایران می‌گردید. جالب این است که خود دارسی هیچوقت بایران نیامد. این امتیازنامه را شخصی بنام ماریوت Marriot بوکالت از طرف او امضاء نمود. از طرف دولت ایران مظفر الدین شاه- اتابک- میرزا نصر الله خان مشیر الدوله پدر حسن پیرنای مشیر الدوله و حسین پیرنای موتمن الملک و نظام الدین غفاری مهندس الممالک قرارداد را امضاء نمودند که بعدا در دفاتر دیوانی به ثبت رسید.

۱۲۸۱\۱۹۰۲ چند ماه پس از امضاء امتیازنامه دارسی عده‌ای حفار تحت سرپرستی رینولدز G.B.Reynolds در شمال ناحیه قصر شیرین در محلی موسوم به چاه سرخ (که در سال ۱۹۱۳ بدولت عثمانی واگذار گردید) اولین چاه

نفت را حفر کردند. در تابستان ۱۹۰۳ این چاه در عمق ۵۰۷ متری بگاز و قدری هم نفت برخورد کرد. چاه دوم نیز در همین ناحیه در عمق مشابه به نفت رسید و ابتدا روزی ۳۰ تن نفت تولید میکرد و بعداً به روزی ۲۵ تن تقلیل یافت. در این وقت محقق گردید که بعلت قعد مسافت بین چاه سرخ و خلیج فارس و قلت میزان تولید ادامه عملیات مقرون بصره نیست لذا داری از ادامه عملیات در این ناحیه صرفنظر کرد و متوجه مناطق جنوبی ایران گردید.

۱۲۸۲/۱۹۰۳ در این سال «اولین شرکت بهره‌برداری» The First Exploitation Co.Ltd. با سرمایه ۶۰۰ هزار لیره توسط داری تشکیل گردید. تا آنموقع داری در حدود ۳۰۰ هزار لیره از جیب خود خرج کرده و حاضر به صرف سرمایه بیشتر در این راه نبود لذا در صدد یافتن راهی برای جلب کمک و مساعدت دیگران برآمد.

۱۲۸۴/۱۹۰۵ در این سال شرکت جدیدی بنام سندیکا امتیازات Concessions Syndicate با مسئولیت محدود بکمک شرکت نفت برمه و مدیریت داری در شهر گلاسکو تشکیل گردید، که سهام بهره‌برداری اولیه و امتیازنامه داری را تصاحب و سرمایه مناسبی هم برای ادامه عملیات در ایران تهیه نمود. اولین اقدام این شرکت (۱۹۰۶-۱۹۰۷) متوقف نمودن فعالیتهای حفاری در ناحیه چاه سرخ بود. بموجب تصمیم شرکت وسائل حفاری به ناحیه‌ای بنام «مامابتین» در نزدیک رامهرمز واقع در شمال اهواز منتقل گردید. در این محل دو حلقه چاه آزمایشی تحت نظر مهندس رینولدز و حفاران کانادائی حفر گردید که اولی در عمق ۶۶۱ متری و دومی در عمق ۵۹۱ متری بدون اخذ نتیجه رها شدند.

۱۲۸۷/۱۹۰۸ در ۲۶ مه اولین چاه نفت (چاه شماره یک میدان نفتون مسجد سلیمان) در عمق ۳۶۰ متری (۱۱۹۰ پا) به نفت برخورد کرد و برای اولین بار وجود نفت بمقدار قابل ملاحظه‌ای در ایران به ثبوت رسید. این درست هنگامی بود که داری از پیدا کردن نفت بمقدار تجارتي مایوس شده و دستور متوقف نمودن عملیات را صادر کرده بود ولی ادامه عملیات حفاری بوسیله رینولدز موجب کشف نفت گردید. چاه دوم که ده روز پس از چاه اول به نفت رسید ۳۰۷ متر عمق داشت و بدین جهت عمق قشر طبقه نفت ده مسجد سلیمان بالغ بر ۳۰۰ متر برآورد شد.

۱۲۸۸/۱۹۰۹* با کشف نفت بمقدار معتناهی در جنوب کشور مشکلات مالی حل گردید. در ماه آوریل شرکت نفت ایران و انگلیس Anglo Persian Oil Company با سرمایه دو میلیون لیره که نصف آن پرداخت نشده بود بجای شرکت سندیکا امتیازات در لندن ثبت و تشکیل گردید. ۹۷۰/۰۰۰ سهم یک لیره‌ای این شرکت متعلق بشرکت نفت برمه و بقیه ۳۰/۰۰۰ سهم ببخش خصوصی فروخته شد. ریاست هیئت مدیره شرکت به لرد استراتکونا Strathcona Lord و مدیریت عامل آن به چارلز گرینوی Charles Greenway محول گردید و داری به عضویت هیئت مدیره شرکت مذکور انتخاب و منصوب گردید.

* در اوایل سال مذکور شرکت نفت بختیاری با مسئولیت محدود تأسیس گردید. ۳ درصد از سرمایه ۴۰۰/۰۰۰ لیره‌ای این شرکت توسط خوانین بختیاری و بقیه از طرف شرکت نفت ایران و انگلیس پرداخت شده بود.

* شرکت نفت ایران و انگلیس قراردادی با شیخ- خزعل منعقد و یک میل مربع از اراضی آبادان را برای ایجاد پالایشگاه آبادان از او خریداری نمود. بموجب قرارداد دیگری حفاظت منطقه آبادان در مقابل پرداخت حق الزحمه بعهدہ شیخ خزعل محول گردید.

۱۲۸۹/۱۹۱۰ ساختمان پالایشگاه آبادان (که مدت سه سلا بطول انجامید) در این سال آغاز شد. ظرفیت اولیه پالایشگاه آبادان ۱۲۰/۰۰۰ تن در سال بود که بعدها بتدریج میزان ظرفیت آن افزایش یافت و تا سال ۱۹۲۰ به یک میلیون تن در سال رسید.

۱۲۹۰/۱۹۱۱* ساختمان اولین خط لوله از مسجد سلیمان به آبادان پایان رید. تلمبه‌های نصب شده در این خط از نوعی بودند که با بخار آب کار میکردند. ظرفیت روزانه تلمبه‌ها ۴۰/۰۰۰ بشکه و حد اکثر فشار آن ۸۰۰ پوند بر اینچ مربع بود. ظرفیت سالانه این خط ۴۰۰/۰۰۰ تن و قطر آن بین ۱۰ تا ۱۵ سانتیمتر بود.

۱۲۹۱/۱۹۱۲* اولین نفتی که از معادن جنوب ایران استخراج شده بود بشکل خام صادر گردید. مقدار آن ۴۳/۰۰۰ تن بود که سال بعد به ۸۱/۰۰۰ تن و در سال ۱۹۱۴ به ۲۷۴/۰۰۰ تن و تا سال ۱۹۲۰ میزان تولید نفت خام به ۱/۳۸۵/۰۰۰ تن رسید.

* سفارش اولین دستگاه پالایشگاه آبادان داده شد. * پس از مدتها کاوش در منطقه اهواز اقدام بحفاری گردید ولی چون نتیجه‌ای بدست نیامد عملیات متوقف گردید (وجود نفت بمیزان قابل ملاحظه بعد از سال ۱۹۵۹ در این منطقه مسلم گردید).

۱۲۹۳/۱۹۱۴* بعثت کمی سرمایه، شرکت نفت ایران و انگلیس با دولت انگلیس وارد مذاکره شد و از وزارت درباراری تقاضای مساعدت نمود که بیدرنگ از طرف سروینستو چرچیل کمیته‌ای بریاست دریا سالار اسلید Adn.iral Slade و عضویت پرفسور سرجان کادمن Sir John Cadman و دو نفر دیگر تعیین گردید که جهت بررسی منابع نفتی به ایران عزیمت و گزارشی در این باره تهیه نماید. این کمیته پس از سه ماه تحقیق در ایران گزارشی تنظیم و تسلیم نمود. سروینستون چرچیل براساس این گزارش نطقی در مجلس نمایندگان انگلیس ایراد و ضمن آن سیاست نفتی دولت را تشریح نمود. در این سال مجلس نمایندگان انگلستان بدولت اجازه داد که قسمتی از سهام شرکت نفت ایران و انگلیس را خریداری نماید. بعدا قراردادی بین دولت انگلیس و شرکت مزبور منعقد گردید. بموجب آن شرکت نفت ایران و انگلیس نفت مورد احتیاج نیروی دریائی انگلستان را بقیمتی در حدود یک چهارم بهاء تأمین می‌نمود. ضمنا حق تعیین و انتصاب دو نفر از اعضاء هیئت مدیره با دولت انگلیس بود. بدین ترتیب دولت انگلیس مبلغ دو میلیون و دویست هزار لیره در شرکت نفت ایران و انگلیس سرمایه‌گذاری نمود و اکثریت سهام شرکت (۵۱%) و حق و تو در هیئت مدیره آنرا بدست آورد و موفق شد که بیک منبع ارزان و دائمی نفت برای نیروی دریائی خود دسترسی پیدا کند.

۱۲۹۵/۱۹۱۶ با مر دولت قرارداد بین وزیر امور خارجه دولت شاهنشاهی از یکطرف و مسیو مددیویچ خوشتایار تبعه روسیه از طرف دیگر در خصوص استخراج نفت و گاز طبیعی در حوزه گیلان، مازندران، استرآباد بمدت هفتاد سال منعقد گردید. این امتیاز بتصویب مجلس نرسیده بود.

۱۲۹۶/۱۹۱۷ در این سال قراردادی بین مهندس ولیخان خلعتبری که بموجب فرمان ۱۸۹۶ ناصر الدینشاه اجازه استخراج نفت سه ناحیه در مازندران باو داده شده بود از طرفی و شخصی بنام خوشتایار تبعه روسیه از طرف دیگر منعقد شد. بموجب این قرارداد خوشتایار مأمور اجرای امتیازنامه محمدولیخان خلعتبری گردید.

*۱۳۹۹\۱۹۲۰ در ماه مه شرکت نفت ایران و انگلیس شرکت تابعه‌ای بنام شرکت نفت‌های شمال ایران The North Persian Oil Co. با سرمایه سه میلیون لیره تشکیل داد که در لندن به ثبت رسید. شرکت نفت ایران و انگلیس امتیاز خوشنتایار را بانضمام فرمان صدر اعظم در ازای یکصد هزار لیره نقد و وعده پرداخت مبلغ بیشتری در آینده خریداری کرد. مدیران این شرکت عبارت بودند از: سر چارلز گرینوی Sir Charles- Greenway، رابرت واتسن Robert Watson - وژاکلی Djakelly. خوشنتایار نیز یکی از مدیران شرکت نفت‌های شمال بود.

*در ماه نوامبر شرکت نفت ایران و انگلیس نماینده‌ای بتهران فرستاد که با دولت مذاکره کرده و امتیاز نفت را در استان‌های خراسان و آذربایجان که جزو امتیاز خوشنتایار نبود بدست آورد و ضمناً دولت را به تأیید امتیاز خوشنتایار تشویق نماید.

*۱۳۰۰\۱۹۲۱ از ابتدای امتیاز داری (۱۹۰۱) تا این سال روابط شرکت با دولت ایران توسط سفارت انگلیس انجام میشد ولی در این سال شرکت اداره‌ای در تهران تأسیس نمود و نماینده‌ای به تهران فرستاد که رابط بین دولت و شرکت گردید.

*خط لوله جدیدی بقطر ۲۰ سانتیمتر بین مسجد سلیمان و آبادان کشیده شد.

*۱۳۰۱\۱۹۲۲ در ماه اوت نماینده شرکت نفت سینکلر Sinclair Oil Company وارد تهران شد و با تسلیم شرایطی بدولت ایران برای تحصیل امتیاز نفت شمال اقداماتی نمود. پس از مذاکرات زیاد امتیاز پنج استان شمال باستان گیلان در دسامبر ۱۹۲۲ بشرکت سینکلر واگذار گردید.

*۱۳۰۲\۱۹۲۳ اولین چاه در نفت شاه به نفت رسید.

*خط آهن کوتاهی بین در خزینه و مسجد سلیمان ساخته شد که محمولات شرکت نفت را پس از حمل آنها از آبادان به در خزینه با وسایل آبی روی رود کاروان با راه آهن به مسجد سلیمان میبردند.

*در این سال خوشنتایار از اهالی شوروی که قبلاً هم امتیاز استخراج معادن گاز و نفت حوزه گیلان- مازنداران و استرآباد را بدست آورده بود شرکتی برای استخراج معدن نفت خوریان که فرمان آن قبلاً توسط ناصر الدینشاه امضاء و در سال ۱۹۲۳ به ثبت رسیده بود تشکیل داد.

سرمایه این شرکت پنجاه میلیون ریال و یک سوم آن پرداخت شده بود. هیئت مدیره این شرکت مرکب از سه نفر روسی و چهار نفر ایرانی بود.

*۱۳۰۵\۱۹۲۶ نخستین چاه پازنان واقع در جنوب شرقی آغ جاری در سال ۱۳۰۵ و چاه‌های دوم و سوم و چهارم طی سال‌های ۱۳۱۰-۱۳۱۶ حفر گردید ولی جز گاز طبیعی چیزی عاید نشد.

*عملیات حفاری در آغا جاری آغاز گردید (۱۳۰۵) و چاه شماره ۳ این ناحیه در سال ۱۳۱۷ به نفت رسید.

۱۳۰۶/۱۹۲۷* میدان نفتی هفتکل که در ۵۸ کیلومتری جنوب شرقی مسجد سلیمان واقع و دومین میدان نفتی شرکت نفت ایران و انگلیس بود کشف گردید.

۱۳۰۷/۱۹۲۸* میدان نفتی گچساران کشف گردید (در سال ۱۳۱۵ حفاری در این میدان از سر گرفته شد و از سال ۱۳۳۳ بعد برنامه‌های وسیعی برای توسعه این میدان تنظیم گردید).

۱۳۰۹/۱۹۳۰* ظرفیت تصفیه سالانه پالایشگاه آبادان به ۵ میلیون تن افزایش داده شد.

* خط لوله‌ای از هفتکل به کوت عبد الله کشیده شد که بخط لوله‌ای که از مسجد سلیمان به آبادان امتداد داشت متصل گردید.

۱۳۱۰/۱۹۳۱* عده کارکنان شرکت نفت ایران و انگلیس در این سال بالغ بر بیست هزار نفر گردید.

مذاکرات دولت ایران با شرکت سابق برای تجدیدنظر در قرارداد داری به نتیجه نرسید و با نامه تقی‌زاده وزیر دارائی وقت بشرکت، در تاریخ ۲۷ نوامبر سال مزبور قرارداد داری توسط دولت ایران لغو گردید.

۱۳۱۲/۱۹۳۳ در تاریخ هفتم خردادماه قرارداد جدیدی پس از مذاکرات بین نمایندگان دولت ایران و نمایندگان شرکت در تهران بامضاء رسید که گرچه در سالهای اول اجرای آن ظاهراً درآمد ایران نسبت به سابق افزایش می‌یافت ولی از بسیاری جهات بدتر از قرارداد داری بود بموجب قرارداد جدید مدت امتیاز ۶۰ سال بود و بدین ترتیب ۲۲ سال بر مدت امتیاز سابق افزوده شد.

۱۳۱۳/۱۹۳۴ حفاری در منطقه نفت سفید در این سال آغاز شد و بکشف گاز منجر گردید.

۱۳۱۴/۱۹۳۵* پالایشگاه کرمانشاه با ظرفیت سالانه یکصد هزار تن افتتاح گردید.

* خط لوله‌ای بقطر ۷ سانتیمتر و نیم و بطول ۲۳۰ کیلومتر بین نفتشاه-کرمانشاه احداث گردید.

* بهره‌برداری از میدان نفتشاه آغاز گردید.

* کلمه پرشیان Pesian در نام- Anglo Persian Oil Company مبدل بایران IRANI\N گردید.

۱۳۱۶/۱۹۳۷* در ژانویه این سال بموجب قانونی که بتصویب مجلس رسید حق انحصاری تفحص و تجسس و استخراج نفت در قسمتی از شرق و شمال شرقی ایران برای مدت ۶۰ سال به شرکت نفت آمریکا و ایران (امیرانین) Amiranian Oil Company واگذار گردید. شرکت مزبور وابسته بشرکت نفت Seaboard Oil Company بود. این شرکت در مدت دو سال کاوشهایی نمود و بعداً بدولت اطلاع داد که مایل بادامه کار نمیباشد.

* میدان نفتی لالی واقع در شمال مسجد سلیمان کشف گردید.

۱۳۱۷/۱۹۳۸* برای اولین بار وجود نفت با حفر چاه شماره ۵ نفت سفید در این منطقه بثبوت رسید.

*در منطقه آغاچاری نفت کشف گردید.

۱۳۱۸\۱۹۳۹* اولین خط لوله نفت تصفیه شده با کمک مهندسين ایرانی بين آبادان و اهواز ایجاد گردید. قطر این لوله ۴ اینچ و دارای یک تلمبه خانه بود و ظرفیت تقریبی آن به یکصد هزار تن در سال میرسید. این لوله ۱۲۱ کیلومتری مواد نفتی را از پالایشگاه آبادان به اهواز میرساند.

در آوریل این سال طبق قانون مصوبه مجلس حق انحصاری کشف معادن برای مدت سه سال در دو ناحیه معین شمالی و جنوبی بیک شرکت هلندی بنام الگمین اکسپلوراتی ماتشاپای- Algemeene Exploratie Maatsc appijz واگذار گردید. در ناحیه شمالی امتیاز گیرنده حق جستجوی هرگونه معدنی را دارا بود اما در ناحیه جنوبی معادن نفت و خاک سرخ استثناء شده بود. شرکت مزبور بسبب شروع جنگ جهانی دوم از تعقیب عملیات خود صرفنظر کرد. در این امتیاز برای اولین بار اصل پنجاه درصد حق الامتیاز قبلو گردید. ص ۱۳۱۹\۱۹۴۰* خط لوله بین گچساران و آبادان بطول ۲۶۴ کیلومتر و قطر ۳۰ سانتیمتر و نیم ایجاد گردید.

۱۳۲۳\۱۹۴۴* خط لوله ای بقطر ۲۵ الی ۳۰ سانتیمتر بین گچساران و نقطه ای بین اهواز و شوشتر ایجاد گردید.

*اولین محموله نفت آغاچاری بوسیله خط لوله به آبادان فرستاده شد.

*دومین خط لوله مواد نفتی بقطر ۶ اینچ، بطول ۱۲۱ کیلومتر و ظرفیت ۲۵۰ هزار تن بموازات لوله قبلی بین آبادان و اهواز کشیده شد.

۱۳۲۵\۱۹۴۶* اولین چاه در میدان لالی حفر و بنفت رسید.

۱۳۲۶\۱۹۴۷* خط لوله بهره برداری بقطر ۲۵ سانتیمتر و نیم الی ۳۰ سانتیمتر و نیم بین لالی و مسجد سلیمان ایجاد و بخت لوله مسجد سلیمان متصل گردید.

۱۳۲۸\۱۹۴۹* شرکت سهامی اکتشاف نفت ایران (در بهمن ماه این سال) تأسیس و بدنبال آن در سراسر کشور عملیات اکتشافی نفت آغاز گردید.

۱۳۲۹\۱۹۵۰* یک قرارداد الحاقی که براساس قرارداد سال ۱۹۳۳ و مکمل آن بود در نتیجه مذاکراتی که در زمان صدرارت ساعد انجام گرفت بامضاء رسید. بموجب این قرارداد حق الامتیاز هر تن نفت از چهار شلینک به شش شلینک و مالیات از ۹ پنس به یک شلینک و ۹ پنس افزایش یافت. همچنین مقرر گردید که حق ایران از ذخایر عمومی شرکت که قرار بود در خاتمه امتیاز پرداخت گردد بطور سالانه کارسازی شود. این قرارداد پس از تسلیم بمجلس و مخالفت شدید نمایندگان و گزارش کمیسیون نفت مبنی بر عدم تأمین کامل حقوق ایران در نفت جنوب توسط کابینه سپهبد رزم آراء پس گرفته شد.

۱۳۳۰\۱۹۵۱* تحت رهبریهای خردمندانء شاهنشاه آریا مهر اصل ملی شدن صنعت نفت ایران در تاریخ ۲۹ اسفندماه بتصویب مجلس شورایملی رسید.

* کمیسیون نفت طرح نه ماده‌ای اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت را تقدیم مجلس کرد. بموجب این قانون دولت بایستی از شرکت نفت ایران و انگلیس خلع ید نماید و هیئتی برای رسیدگی و تعیین مطالبات و دعاوی طرفین تشکیل گردد.

* دستگاه عظیم تصفیه بنام کاتالپتیک که ساختمان آن چهار سال طول کشیده بود بکار افتاد.

* در ۱۸ ژوئن حفر اولین چاه اکتشافی در ناحیه البرز قم شروع شد.

* قانون اجرای مل شدن صنعت نفت و تشکیل شرکت ملی نفت ایران بتصویب رسید.

۱۳۳۲/۱۹۵۳* چاه شماره ۲ البرز قم بنفت رسید.

۱۳۳۳/۱۹۵۴* قرارداد «فروش نفت و گاز به کنسرسیوم» از تاریخ ۷ آبانماه ۱۳۳۳ پس از توشیح ملوکانه بموقع اجرا درآمد. این قرارداد بین دولت ایران و شرکت ملی نفت ایران از یکطرف و ۸ شرکت نفتی بزرگ (کنسرسیوم نفت ایران) منعقد گردید. دوره اصلی قرارداد ۲۵ سال و برای سه دوره «۵» ساله قابل تمدید میباشد. مساحت ناحیه قرارداد بر ۲۵۴/۱۱۲ کیلومتر مربع بالغ میگردد. انجام عملیات نفتی در حوزه قرارداد توسط دو شرکت عامل موسوم به «شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران» و «شرکت سهامی تصفیه نفت ایران» انجام میگردد.

۱۳۳۴/۱۹۵۵* بموجب قانون اساسنامه شرکت ملی نفت ایران سهام شرکت سهامی نفت ایران بشرکت ملی نفت ایران منتقل و با تغییراتی که در اساسنامه آن بعمل آمد مأمور انجام کلیه عملیات اکتشافی شرکت ملی نفت گردید.

* در ۱۵ آبانماه سال مذکور ایجاد خط لوله سراسری آبادان تهران بتصویب شورایعالی نفت رسید.

* در ۱۹ اردیبهشتماه این سال طبق موافقتی که قبلا بین دولت ایران و کنسرسیوم نفت بعمل آمد سهم الشرکه هریک از پنج شرکت اصلی آمریکائی عضو کنسرسیوم بچند شرکت دیگر آمریکائی معروف به گروه ایریکن منتقل و بین آنها تقسیم گردید.

* ساختمان خط لوله ازنا-تهران آغاز گردید.

۱۳۳۵/۱۹۵۶* در این سال حفاری در ناحیه اهواز از سر گرفته شد. چاه ششم آزمایشی اهواز در عمق ۲۳۶۴ متر بطور مهبیبی آتش گرفت که فرونشاندن آن ۶۰ روز بطول انجامید.

* چاه شماره ۵ البرز قم فوران نمود.

۱۳۳۶/۱۹۵۷* قانون نفت بتصویب رسید. بموجب این قانون بشرکت مل نفت ایران اختیار داده شد که برای جلب سرمایه‌های خارجی بیشتر بانعقاد قراردادهای نفت پردازد.

*ایتالیا از طریق مؤسسه نفت دولتی آجیپ با شرکت ملی نفت ایران برای اولین بار در خاورمیانه قراردادی بر مبنای مشارکت منافع (۷۵-۲۵ بنفع ایران) منعقد نمود (سیرپ). مدت قرارداد ۲۵ سال از تاریخ فروش بوده و برای سه دوره پنجساله قابل تمدید میباشد. مساحت ناحیه مورد قرارداد بر ۲۲/۷۰۰ کیلومتر مربع بالغ میگردد.

* بهره برداری از خطوط لوله نفت آبادان-تهران در شهریورماه این سال آغاز و در ۲۹ اسفند ۱۳۳۶ بدست اعلیحضرت همایون شاهنشاه آریامهر افتتاح گردید. در ۲۰ اسفندماه همین سال خط لوله نفت ازنا-اصفهان شروع بکار کرد.

* از بدو اجرای قرارداد کنسرسیون، مواد تصفیه شده در خلیج فارس بهای اعلان شده Product Posting نداشت ولی از تاریخ ۸ خردادماه اینسال برای مواد تصفیه شده در خلیج فارس و آبادان بهای اعلان شده تعیین گردید.

۱۳۳۷\۱۹۵۸* در اردیبهشتماه این سال دومین قرارداد مشارکت بر مبنای ۷۵-۲۵ با شرکت نفت پان آمریکن منعقد گردید و شرکت ایپاک بوجود آمد. مساحت ناحیه قرارداد ایپاک ۱۴/۶۰۰ کیلومتر مربع و مدت آن ۲۵ سال از تاریخ شروع بهره برداری و برای سه دوره ۵ ساله قابل تمدید میباشد.

* ساختمان تأسیسات مرکز بارگیری جزیره خارک شروع گردید.

* منطقه آغاچاری موفق شد که پس از چهارده سال (از سال ۱۹۴۵) نخستین میلیارد بشکه نفتخام را تولید نماید.

* در مهرماه سال مذکور حفاری چاه شماره ۶ اهواز ادامه یافت و در سال ۱۳۳۸ عمق این چاه به ۴۰۲۹ متر رسید، که عمیقترین چاه نفت تا آن تاریخ در خوزستان بود.

* احداث خط لوله تهران-رشت آغاز گردید

* امور تأسیسات غیر صنعتی آبادان بشرکت ملی نفت ایران تحویل گردید.

* انجمن نفت ایران تشکیل شد و اساسنامه آن به ثبت رسید.

۱۳۳۸\۱۹۵۹* حفاری اولین چاه شرکت نفت ایران و ایتالیا (سیرپ) در ۸ شهریورماه این سال آغاز گردید. این اولین چاهی بود که در فلات قاره ایران در خلیج فارس حفر می گردید.

* در این سال میدان گاز سراچه توسط شرکت ملی نفت ایران کشف گردید.

۱۳۳۹\۱۹۶۰* ساختمان مرکز بارگیری جزیره خارک با تمام رسید و شاهنشاه آریامهر مرکز بارگیری نفتخام جزیره خارک را افتتاح فرمودند. اولین نفتکش حامل نفتخام گچساران در تاریخ ۳ اوت این سال اسکله خارک را ترک کرد.

* مراسم آغاز ساختمان آزمایشگاههای عملیات نفتی در پیشگاه علیا حضرت شهبانوی ایران در آوریل سال مذکور انجام گرفت.

* در ۲۷ شهریورماه این سال خط لوله ری-قزوین آغاز بکار کرد.

*قرارداد فروش مواد نفتی به افغانستان در این سال منعقد و در سال ۱۳۴۳ تمدید گردید.

*تقلیل قیمت‌های نفت خام در خاور میانه منجر به تشکیل سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) گردید که در سپتامبر ۱۹۶۰ کار خود را آغاز نمود. اعضاء مؤسس اوپک عبارتند از: ایران-عراق-ونزوئلا-عربستان سعودی و کویت. در حال حاضر تعداد اعضاء این سازمان ۱۰ می‌باشد.

۱۳۴۰/۱۹۶۱*خط لوله ری-شاهرود-مشهد افتتاح گردید.

*شاهنشاه آریامهر لوله گاز گچساران به شیراز را در ماه نوامبر این سال افتتاح فرمودند.

*اولین چاه شکت نفت ایران پان آمریکن بنام چاه شماره ۱ داریوش در ناحیه قرارداد ایپاک در فلات قاره خلیج فارس به نفت رسید.

*چاه شماره ۵ پازنان در این سال تکمیل شد و با کشف نفت در این ناحیه، پازنان در ردیف مناطق نفتخیز درآمد.

*نخستین چاه نفت در بی‌بی حکیمه حفر گردید.

۱۳۴۱/۱۹۶۲*دستگاه بزرگ کاتالیتیک رفورمر در پالایشگاه آبادان بکار افتاد.

*تجاری بودن میدانهای کوروش و داریوش شرکت نفت-ایران-پان آمریکن(ایپاک)مورد تأیید شرکت ملی نفت ایران قرار گرفت.

*دومین سمپوزیوم بین المللی نفت در ساختمان اداره مرکزی شرکت ملی نفت ایران تشکیل گردید.

۱۳۴۲/۱۹۶۳*بموجب قرارداد الحاقی شماره ۱ که از تاریخ ۱۱ دیماه سال ۱۳۴۲ بموقع اجرا گذارده شد در برخی از مواد قرارداد نفت تغییراتی بعمل آمد و بموجب آن اصل بهزینه‌گذاردن بهره مالکانه از طرف اعضاء کنسرسیوم پذیرفته شد. با اجرای این قرارداد منافع بیشتری نصیب ایران میگردد.

*در این سال کار ساختمان دومین خط لوله یر دریائی به خارک آغاز گردید. این خط لوله بقطر ۷۶ سانتیمتر از گناوه به خارک در سال بعد تکمیل شد.

*چاه شماره ۱ کرنج و چاه شماره ۳ خارک در حوزه قرارداد به نفت رسید و بهره‌برداری از منبع نفت کرنج(در آذرماه سال ۱۳۴۳)آغاز گردید.

*شاهنشاه آریامهر ساختمان مرکزی شرکت ملی نفت ایران تشریف‌فرما شدند و از لوحه یادبود آن پرده‌برداری نمودند.

همگام با اقدامات وسیعی که پس از انقلاب ششم بهمن ۱۳۴۱ در جهت پیشبرد شئون مختلفه کشور بعمل آمد جناب آقای دکتر اقبال در ۱۶ آبانماه اینسال بفرمان همایونی عهده‌دار ریاست هیئت مدیره و مدیر عامل شرکت ملی نفت ایران شدند.

*در مردادماه بموجب قانونی کلیه فعالیت‌های مربوط به ایجاد و توسعه صنایع پتروشیمی در شرکت ملی نفت ایران متمرکز و بدنبال آن شرکت ملی صنایع پتروشیمی بوجود آمد که صلاحیت و اختیار هرگونه اقدام-خرید و اجازه هر نوع عمل بازرگانی مربوطه و انعقاد قراردادهای جدید در زمینه پتروشیمی جهت ایجاد واحدهای مختلف اعم از مستقل و مشارکتی با مؤسسات ایرانی و خارجی واجد شرایط و صلاحیت و صدور و فروش محصولات پتروشیمی را دارد.

*نخستین چاه نفت در رگه سفید در آبانماه سال مذکور حفر گردید که در لایه آسماری به منبع گاز پرفشاری برخورد کرد، پس از حفر چاه دوم وجود نفت تأیید گردید.

۱۳۴۳/۱۹۶۴*(در ۲۱ دیماه) بهره‌برداری از خط لوله منطقه تهران-قزوین-رشت بدست جناب آقای دکتر اقبال ریاست هیئت مدیره و مدیریت عالم شرکت ملی نفت ایران آغاط گردید.

*قرارداد تأمین و عرضه انواع سوخت هواپیمائی در فرودگاه کابل و قندهار توسط شرکت ملی نفت ایران منعقد گردید.

*بهره‌برداری از مرکز نفتی بهرگان، بندر صادراتی شرکت نفت ایران-ایتالیا(سیرپ) واقع در نزدیکی بندر دیلم، آغاز شد. این مرکز نفتی در فروردین ماه توسط جناب آقای دکتر اقبال و با پیام شاهنشاه آریامهر رسماً افتتاح گردید.

*تأسیسات بارگیری شرکت ملی نفت ایران و پان آمریکن(ایپاک) در جزیره خارک افتتاح شد.

*در بهمن‌ماه اینسال(برابر با فوریه ۱۹۶۵) پنج قرارداد جدید مشارکت بر مبنای ۲۵-۷۵ منعقد و بموجب آن پنج شرکت نفتی با سامی اختصاری لاپکو، دوپکو، ایروپکو، ایمینوکو، لاپکو، اف. پی. سی تشکیل گردید. مدت قراردادهای ۲۵ سال از تاریخ شروع بهره- برداری تجاری بوده و برای سه دوره پنج ساله قابل تمدید است. مساحت اولیه ناحیه قرارداد شرکتها بترتیب:

۵/۷۵۹ و ۸/۷،۰۰۰/۲،۹۶۰/۶،۲۵۰/۰۳۶ کیلومتر مربع میباشد.

*برای نخستین بار در تاریخ صنعت نفت ایران تولید، یکروز نفت خام از دو میلیون بشکه تجاوز کرد.

*شاهنشاه آریامهر تأسیسات نوینی را که بمنظور توسعه صادرات نفت خام از جزیره خارک ایجاد شده بود افتتاح فرمودند.

ایت تأسیسات شامل ایجاد بزرگترین خط لوله زمینی بقطر ۱۰۷ سانتیمتر از آغاچاری به گناوه بود و قریب ۶/۳ میلیارد ریال هزینه آن گردید.

* بمناسبت بیست و پنجمین سال سلطنت شاهنشاه آریامهر نمایشگاه صنعت نفت ایران در آبانماه سال مذکور از طرف شاهنشاه آریامهر و شهبانوی ایران افتتاح گردید.

* قانون توسعه صنایع پتروشیمی در مامه ژوئیه سال مذکور بتصویب رسید.

* ساختمان پالایشگاه نفت تهران بطرفیت ۸۵/۰۰۰ بشکه در روز آغاز گردید.

* بهره‌برداری از خط دوم لوله نفت اهواز-تهران رسماً آغاز گردید.

* تلمبه‌خانه ناهید در نزدیکی اهواز توسط جناب آقای دکتر اقبال (در ماه نوامبر) افتتاح گردید.

* ششمین قرارداد مشارکت برمبنای ۷۵-۲۵ منعقد و بموجب آن شرکت نفت خلیج فارس تشکیل گردید.

مساحت اولیه ناحیه قرارداد فوق ۵/۱۵۰ کیلومتر بوده و شرایط آن مشابه قراردادهای پنجگانه مشارکت قبلی میباشد.

* شرکت ملی صنایع پتروشیمی قرارداد مشارکتی با لاید کمیکال کورپوریشن- Chemical Corporation Allied با سهم مساوی (۵۰-۵۰) برای ایجاد یک مجتمع پتروشیمی در ایران منعقد نمود. تأسیسات این طرح در بندر شاهپور و بندر ماهشهر بنا میگردد و از گازهای گوگرددار مسجد سلیمان استفاده خواهد شد.

* قرارداد نهائی تأسیس پالایشگاه نفت مدرس بطرفیت سالانه ۲/۵ میلیون تن در سال با مشارکت شرکت ملی نفت ایران، دولت هندوستان و شرکت نفت بین المللی آمریکا انعقاد یافت.

* قرارداد فروش ۲۵۰/۰۰۰ متر مکعب نفت خام به کشور آرژانتین امضاء شد.

* موافقتنامه کمکهای فنی و اقتصادی با اتحاد جماهیر شوروی شامل ایجاد شاه لوله گاز بامضاء رسید.

۱۳۴۵/۱۹۶۶* در ۱۴ اسفندماه آغاچاری سومین میلیارد بشکه نفت خام را از بدو بهره‌برداری تولید نمود و بحد نصاب جدیدی در تاریخ خود رسید. اولین میلیارد در سال ۱۹۵۸ و دومین میلیارد در سال ۱۹۶۲ تأمین شده بود.

* منبع جدید نفت در ملاتانی واقع در حوزه قرارداد کنسرسیوم کشف گردید.

* قرارداد جدید نفت براساس پیمانکاری با گروه فرانسوی اراپ منعقد گردید. این قرارداد با قراردادهای عاملیت و مشارکتی که معمول در صنایع نفت جهان میباشد کاملاً متفاوت بوده و بموجب آن گروه اراپ بعنوان مقاطعه کار مخصوص شرکت ملی نفت ایران کلیه فعالیتهای نفتی را با انجام سرمایه‌گذاریهای لازم بعهده گرفت. مدت قرارداد ۲۵ سال از تاریخ شروع بهره‌برداری تجاری بوده و قابل تمدید نخواهد بود. مساحت اولیه ناحیه قرارداد در حدود ۲۷۸/۰۰۰ کیلومتر مربع می‌باشد.

* ساختمان کارخانه لوله‌سازی برای تهیه لوله لازم جهت شاه لوله گاز در نزدیکی اهواز آغاز گردید و در تاریخ ۱۲ آذرماه ۱۳۴۶ افتتاح گردید.

*در ماه مارس این سال شرکت ملی گاز ایران که یکی از شرکت‌های تابعه شرکت ملی نفت ایران است تأسیس گردید. وظیفه اصلی محوله این شرکت نظارت و اداره پخش گاز و گاز مایع در داخل کشور و صدور آن بخارج از کشور میباشد.

*در ژوئیه این سال قراردادی بین شرکت ملی صنایع پتروشیمی و شرکت نفت بین المللی آمریکا جهت ایجاد شرکت سهامی شیمیائی خارک با سرمایه هفت میلیون دلار به امضاء رسید. در این مشارکت طرفین قرارداد بالسویه شرکت دارند.

*در مردادماه ۱۳۴۵ شورایعالی صنایع پتروشیمی و هیئت وزیران اساسنامه شرکت ملی صنایع پتروشیم را مورد تأیید قرار دادند.

* بهره‌برداری از منطقه کوروش دومین منبع نفتی شرکت نفت ایران پان آمریکن (ایپاک) آغاز گردید.

* قرارداد ساختمان و نظارت قطعه دوم طرح شاه لوله گاز با مؤسسه خیم بروم اکسپورت شوروی بامضاء رسید.

* منبع جدید نفت خام در منطقه نوروز در خلیج فارس توسط شرکت ایران و ایتالیا (سریپ) کشف گردید.

* تجاری بودن میدان ساسان «لاپکو» رسماً مورد تأیید شرکت ملی نفت ایران قرار گرفت.

* قرارداد مربوط بمشارکت شرکت بی-اف گودریچ آمریکا با شرکت ملی صنایع پتروشیمی در شرکت ملی نفت ایران بامضاء رسید. بموجب این قرارداد شرکت ملی صنایع پتروشیمی برای ایجاد یک مجتمع پتروشیمی در آبادان با شرکت بی-اف گودریچ مشارکت خواهد نمود که ۷۳ درصد آن متعلق بشرکت ملی صنایع پتروشیمی و ۲۶ درصد آن متعلق به شرکت دیگر خواهد بود.

۱۳۴۶/۱۹۶۷* روز هفتم خردادماه قرارداد الحاقی شماره «۲» مربوط به استرداد ۲۵ درصد ناحیه قرارداد کنسرسیوم و همچنین تحویل نفت اضافی برای فروش بکشورهای اروپای شرقی امضاء شد.

* شاهنشاه آریامهر با قطع نوار سه رنگ اجازه شروع عملیات ساختمانی شاه لوله گاز را صادر فرمودند (۱۳ آذرماه).

* آزمایشگاه تحقیقاتی نفت در شهر ری افتتاح گردید.

* منبع جدید نفت خام در منطقه نوروز در خلیج فارس بوسیله شرکت نفت ایران و ایتالیا و منبع جدید نفت در چشمه خوش در نزدیک اهواز توسط شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران کشف گردید.

* تأسیسات نوین بارگیری بندر ماهشهر بدست مبارک اعلیحضرت همایونی شاهنشاه آریامهر افتتاح گردید.

* شبکه آزمایشی گاز شیراز در ماه ژانویه گشایش یافت.

* در ژانویه این سال مراسم بهره‌برداری از شبکه آزمایشی گاز روستای گویم در نزدیکی شیراز انجام پذیرفت.

*آغاز بهره‌برداری از میدان کوروش دومین منبع نفتی شرکت نفت ایران پان امریکن (ایپاک) انجام گرفت.

*ساختمان پایشگاه مدرس در مامه ژانویه آغاز گردید. این پالایشگاه که براساس موافقت‌نامه سه جانبه شرکت ملی نفت ایران، شرکت نفت بین المللی امریکا و دولت هند است در نوامبر سال ۱۹۶۵ بامضاء رسید. ظرفیت پالایشگاه بمیزان ۵۰/۰۰۰ بشکه در روز بر مبنای نفت خام داریوش از حوزه خلیج فارس میباشد. آغاز بهره‌برداری آزمایشی پایشگاه مدرس در ۱۰ ژوئن ۱۹۶۹ صورت گرفت.

۱۳۴۷/۱۹۶۸* قرارداد فروش ۲۵ هزار تن فرآورده‌های نفتی بکشور افغانستان در مامه ژوئیه بامضاء رسید.

*تأسیسات بهره‌برداری و صدور نفت میدان ساسان شرکت نفت لاوان (لاپکو) در جزیره لاوان بدست مبارک شاهنشاه آریامهر افتتاح و اجازه آغاز عملیات بهره‌برداری صادر گردید.

۱۳۴۷/۱۹۶۸* در اردیبهشت‌ماه ۱۳۴۷ پالایشگاه مدرن تهران بدست مبارک اعلیحضرت همایون شاهنشاه آریامهر افتتاح گردید.

*قرارداد خرید قسمتی از ماشین آلات و لوازم مورد نیاز تأسیسات شاه لوله گاز و تصفیه‌خانه بید بلند با شرکت Brefcon انگلیس منعقد گردید.

*یک قرارداد جدید براساس پیمانکاری جهت انجام عملیات اکتشافی و بهره‌داری نفت در حوزه فارس با کنسرسیوم اروپائی مرکب از:

ERAP و HISPANOIL , PETROFINA و OeMV در تاریخ سوم ماه مارس بامضاء رسید. این قرارداد از بیشتر جهات شبیه قرارداد پیمانکاری اراب می‌باشد.

مساحت ناحیه قرارداد ۲۷/۲۶۰ کیلومتر مربع باضافه ۳ میل از آبهای ساحلی بوده و مدت قرارداد ۲۵ سال از آغاز اولین بهره‌برداری تجارتي میباشد. این قرارداد غیرقابل تمدید است.

*یک منبع جدید نفت در خلیج فارس در ناحیه قرارداد اراب نزدیکی جزیره سیری کشف شد.

*منبع گاز طبیعی در سرخس خراسان بوسیله شرکت ملی نفت ایران کشف شد. ذخایر گازی ثابت شده این منبع در حدود ۱۸/۵ تریلیون پای مکعب برآورد شده است.

*قرارداد با کشور عربستان سعودی برای تهدید حدود و بهره‌برداری از فلات قاره مشترک بین ایران و عربستان سعودی در تاریخ ۲۴ اکتبر بامضاء رسید.

*در آوریل اینسال امضاء شش موافقت‌نامه مربوط به تولید و خرید و فروش محصولات پتروشیمی بین شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران و هیئت اقتصادی کشور مغرب انجام گرفت.

*قرارداد طرح نوسازی و توسعه پالایشگاه کرمانشاه با شرکت هلندی کنتینانتال اینجینیرینگ در ماهم سپتامبر بامضاء رسید.

*چاه شماره ۳۱۱ مسجد سلیمان که به گاز برخورد و فوران کرده بود مهار شد.

*بهره‌برداری از دستگاه عظیم کت‌کراکر در پالایشگاه آبادان آغاز شد.

*در ماه آوریل قرارداد ساختمان تصفیه‌خانه گاز و ایستگاه کمپرسور و دستگاه‌های مربوطه در بید بلند با شرکت کاستن پرمین انگلیسی برای رساندن روزانه ۱۶۵۰ میلیون فوت مکعب گاز تصفیه شده به خط اصلی شاه لوله گاز جهت مصرف داخلی و صدور بکشور شوروی منعقد گردید.

*منابع جدید نفت در ماله کوه و شادگان کشف شد.

*بنزین سوپر، فرآورده ممتاز پالایشگاه تهران در ۴۵ جایگاه فروش در تهران و شهرستانها عرضه شد.

۱۳۴۸\۱۹۶۹* بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت نفت امریکائی کنتینانتال قراردادی براساس پیمانکاری بمنظور انجام عملیات اکتشاف و بهره‌برداری نفت از قسمت دیگری از اراضی استردادی کنسرسیوم واقع در شمال بندر عباس در تاریخ ۶ آوریل بامضاء رسید. مساحت ناحیه مورد قرارداد بالغ بر ۱۲/۸۶۰ کیلومتر مربع بوده و مدت قرارداد ۲۵ سال از تاریخ اولین بهره‌برداری تجاری بوده و غیرقابل تمدید می‌باشد.

مفاد قرارداد از بیشتر جهات شباهت بقرارداد با گروه فرانسوی اراپ داشته منتهی در این قرارداد شرکت نفت کنتینانتال موظف پرداخت ۱۰ میلیون دلار پذیره نقدی و مدت‌دار می‌باشد.

*قراردادی با شرکت ملی نفت الجزایر (سوناتراک) امضاء شد که بموجب آن ۷۱ نفر از کارشناسان صنعت نفت ایران به آموزش کارکنان شرکت ملی نفت الجزایر خواهند پرداخت و این توفیق دیگری است که شرکت ملی نفت ایران در گسترش فعالیت‌های خود در کشورهای شمال افریقا بدست آورده است.

*در آوریل ۱۹۶۹ تولید نفت خام حوزه قرارداد کنسرسیوم به ۱۰ بلیون بشکه بالغ گردید و بدین ترتیب فصل تازه‌ای در زمینه تولید نفت ایران گشوده شد. دیگر کشورهایی که این مرحله را پشت سر گذارده‌اند به ترتیب عبارتند از:

امریکا-شوروی-ونزوئلا-کویت و عربستان سعودی که دو کشور اخیر در سال ۱۹۶۸ بدین پایه رسیده‌اند.

*روز شنبه ۲۱ خرداد ۱۳۴۸ مطابق با ۲۱ ژوئن ۱۹۶۹ شاهنشاه آریامهر و علیا حضرت شهبانو با تشریف‌فرمائی به اداره مرکزی شرکت ملی نفت ایران نمایشگاه شصت سال صنعت نفت ایران را پس از عرض گزارش جناب آقای دکتر اقبال افتتاح فرمودند.

شاهنشاه آریامهر و علیا حضرت شهبانو از قسمت‌های مختلف نمایشگاه بازدید و دفتر یادبود را امضاء فرمودند.

۱۳۴۹\۱۹۷۰ در حضور شاهنشاه و حضرت نیکلای پاد گورنی رئیس جمهوری اتحاد شوروی شاه لوله گاز ایران و شوروی افتتاح شد.

شاهنشاه تأسیسات شرکت نفت بین المللی دریائی ایران را افتتاح فرمودند.

مذاکرات «سرنوشت نفت» بین ایران و شرکتهای عضو کنسرسیوم مبنی بر افزایش قیمت نفت بنفع ایران خاتمه یافت و افزایش قیمت نفت مورد قبلی کمپانیها قرار گرفت.

در چهاردهم بهمن ماه ۴۹ وزیر دارائی شکست مذاکرات نفت تهران را با کمپانیها اعلام کرد و سرانجام

۱۳۴۹\۱۹۷۰ کنفرانس تاریخی تهران تحت رهبری و به ابتکار شاهنشاه آریامهر در ۲۷ بهمن به پیروزی بزرگی دست یافت و کمپانیهای نفتی تسلیم نظریات معظم له شدند و قیمت‌های نفت افزایش یافت.

۱۳۵۰\۱۹۷۱ قرارداد ایجاد یک مجتمع عظیم پتروشیمی بین ایران و ژاپن امضاء شد.

قیمت نفت بعلت کاهش ارزش دلار ۸/۴۹ درصد افزایش یافت.

شاهنشاه مرکز پژوهش صنعت نفت را افتتاح فرمودند.

۱۳۵۱\۱۹۷۲ شرکت ملی نفت اعلام کرد که ۹۹ درصد سهام واحدهای نفتی بمردم عرضه میشود.

در پیشگاه شاهنشاه آریامهر طرح چهارم خارک گشایش یافت.

گفتگوهای نفتی نمایندگان ایران و کنسرسیوم بمنظور بهبود شرایط قرارداد در چند مرحله انجام شد.

شاهنشاه در کنگره ملی بزرگداشت دهه انقلاب طی فرمایشات تاریخی خود دو راه حل پیش پای کمپانیهای نفت قرار دادند.

با توافقی که در سن موریتس بعمل آمد کلیه تأسیسات نفت به مالکیت ایران درآمد.

۱۳۵۲\۱۹۷۳ مذاکرات کارشناسان شرکت ملی نفت و کنسرسیوم برای عقد قرارداد جدید آغاز شد.

در سوم خرداد قرارداد ۲۰ ساله نفت در تهران امضاء شد و سرانجام در روز نهم تیرماه ۱۳۵۲ شاهنشاه قانون جدید نفت را توشیح فرمودند و کتاب ۷۰ ساله نفت ایران بسته شد و دوران طلائی صنعت نفت ایران آغاز گردید.